

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ЯК ЯВИЩЕ ПРАВОВОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Манько Д. Г.,

*к.ю.н., доцент кафедри теорії
та історії держави і права*

Міжнародного гуманітарного університету

Предметом дослідження цієї статті є одна з найбільш затребуваних у суспільстві правових процедур – легалізація. Розуміння цього явища правової реальності не є однозначним.

Так, за даними соціологічного опитування населення, було виявлено, що переважне число тих, кого інтерв'юють (80%), ототожнюють легалізацію з (процедурою) діями, пов'язаними з

«відмиванням» коштів, отриманих злочинним шляхом. Менша частина (близько 17%) – з нотаріальною діяльністю й визнанням державної влади, і лише одиниці (3%) – з комплексною правовою категорією [1, с. 47].

Більш того, якщо розглянути нормотворчу сферу, то близько 70% прийнятих правових актів (пов'язаних із проблематикою легалізації) присвячені саме «відмиванню» (у контексті боротьби з «відмиванням») коштів і лише 30% висвітлюють питання, пов'язані з іншими елементами, що складають логічну структуру легалізації.

Отже, є всі підстави вважати, що як соціальне явище легалізація найчастіше використовується в контексті «відмивання» коштів. Причому як термін легалізація пов'язується з процедурами піднесення на відповідне зовнішньому об'єктивному закону становище.

Якщо аналізувати легалізацію як поняття, можна виділити таке. Легалізації властиві системний характер і логіко-структурний зміст. Дане твердження є практично доцільним і теоретично виправданим, бо спирається на аналіз і синтез різнобічних даних про принципи, ознаки, правову природу легалізації. Всі елементи поняття легалізації тісно взаємозалежні, мають єдину для всіх своєрідну конструкцію. Розходження полягають лише в наповненні цієї конструкції обумовленим власним змістом. Це пояснюється тим, що будь-який із елементів легалізації не мислимий без наявності хоча б однієї з розглянутих ознак, сформованих на основі її принципів.

Власне легалізація регламентована в декількох галузях права. Так, визнання державної влади – основи конституційного права, дозвіл на зайняття певним видом діяльності – цивільне й адміністративне, надання юридичної сили документам і визнання дійсності підписів і печаток, якими скріплений документ, – міжнародне й цивільне право, узаконення коштів – кримінальне й адміністративне право.

Аналізуючи широту нормативного закріплення легалізаційних процедур, можна простежити, що це відносини, пов'язані із забезпеченням нормального функціонування держави й права. Більш того, всебічне дослідження легалізації надає змогу наблизитися до з'ясування сутності права, бо вона показує механізм його формалізації (виразу в письмовому акті), а отже, належить до вивчення теорією держави й права.

Легалізація відображає одну з найважливіших правових процедур – возведення у відповідність із діючим законом. Фактично, легалізація вказує на те, як суспільство дозволяє надати певним об'єктам юридичного значення, відкрити їм шлях до законного обігу, визнати їх правовими цінностями. А відтак і потребує ретельного дослідження у рамках фундаментальних дисциплін юридичної науки і перш за все теорією держави і права.

Але поряд із цим, повнота розуміння цього явища правової реальності була би не повною без досліджень у рамках певних галузевих юридичних наук (кримінальне право, конституційне право, цивільне право та ін.).

Становлення новаційного науково-правового мислення вимагає конструктивно критичного аналізу державно-правової дійсності. Більш того, критичному аналізу потрібно виступати функцією юридичної науки, бо без названої функції юридична наука як форма соціального пізнання – немислима.

Не менш важливою в розвитку юридичної науки є можливість прогнозування розвитку державно-правових явищ, їх змін. Перспективи розвитку прогностичного методу правознавства повинні ґрунтуватися не на загальних розуміннях, а на комплексних дослідженнях закономірностей і тенденцій розвитку державно-правових феноменів, широкому використанні даних практики й відповідній методикі їх обробки [2, с. 65].

Немає потреби доводити, що підвищення рівня прогностичної «віддачі» правознавства багато в чому залежить від заглиблених розробок теоретико-методологічних питань науково-правового передбачення.

Креативна функція юридичної науки дозволяє дослідникові виходити на нові рівні пізнавальної діяльності. Вона зобов'язує суб'єкта, що пізнає, мислити не традиційно, спонукає до пошуку нових шляхів досягнення мети. Однак це не означає, що наявну інформацію знання щодо об'єкта дослідження необхідно відкинути. Ні, завдання вченого саме й полягає в тому, щоб, використовуючи знання й досвід минулих років, прийти до нового, обґрунтованого, доказового розуміння змісту об'єкта.

Відповідно становлення новаційного правового мислення обумовлено, з одного боку, використанням постмодерністської методології юридичної науки і формуванням нових способів дослідження, а з іншого, введенням у понятійно-категоріальний апарат юриспруденції нових понять та термінів, одним з яких є легалізація.

Легалізація – це правова процедура, яку здійснює вповноважений суб'єкт із метою возведення певних об'єктів на відповідне чинному закону становище.

Враховуючи генезу виникнення й розвитку легалізації як поняття й соціального явища, місце легалізації в процедурно-процесуальному механізмі права, взаємозв'язок між легалізацією й правовою процедурою, стає можливим твердження, що легалізація є діяльністю. Причому діяльністю, яку здійснює в правовій сфері певний суб'єкт, а її результати й процедури втілення оформлюються в письмових правових актах і мають юридичне значення.

Зміст легалізаційної діяльності розкривається в певних процедурах, що пов'язані з возведенням об'єктів у становище, що відповідає чинному закону.

Форма легалізаційної діяльності складається з двох елементів: внутрішньої та зовнішньої. До внутрішньої належать такі складові, як: суб'єкти легалізації, характер дій цих суб'єктів, процесуальний режим здійснення діяльності, способи організації діяльності, причинно-наслідкові зв'язки. До зовнішньої форми належать як ті правові акти, що утворюються під час легалізаційної діяльності, так і ті, в яких фіксується результат процедури легалізації.

Суб'єкти легалізації – публічно-правові чи приватноправові суб'єкти права, які мають повноваження на здійснення легалізаційної діяльності. Але поряд із повноваженнями таких суб'єктів значна роль надається рівню їх професіоналізму та правової культури. Так, суб'єкт легалізації має бути не тільки обізнаним у праві, юридичній техніці та технології складання правових актів, але й ще він має бути носієм високого рівня правової культури, а його поведінка повинна відповідати суті соціально-активної правової поведінки.

Учасниками легалізаційної діяльності є окремі особи чи їх групи (свідки, експерти), які сприяють діяльності суб'єктів у процесі вирішення ними питань, пов'язаних із проведенням легалізації певних об'єктів. Від учасників слід відрізнити зацікавлених у результатах легалізації осіб, які не беруть участі в легалізаційній діяльності.

Об'єктами легалізаційної діяльності є певні дії чи діяльність; матеріальні блага (майно, кошти); документи; певні стани; особисті, не пов'язані з майном права (інтелектуальна власність, авторське право); фізичні та юридичні особи; державна влада.

У процесі здійснення легалізаційної діяльності виконуються юридичні дії – зовнішні акти поведінки суб'єктів легалізаційної діяльності, завдяки яким досягається бажаний результат процедури легалізації.

Але досягнення такого результату потребує виконання певного алгоритму – сукупності взаємопов'язаних дій, спрямованих на досягнення локальних цілей.

Засобами легалізаційної діяльності є правові норми, певні юридичні докази, методи, предмети і дії, які забезпечують досягнення необхідного результату такої діяльності.

Способи легалізаційної діяльності – це шляхи досягнення наміченого результату за допомогою конкретних засобів, обумовлених юридичною справою. Вони є гласні, базуються на наукових знаннях та є обов'язковими.

Не менш важливим елементом здійснення ефективної легалізаційної діяльності є високий рівень знань правил юридичної техніки та технології суб'єктом такої діяльності.

Результатом легалізаційної діяльності є прийняття письмового правового акта (або підтверджуючого напису нотаріуса, або розпорядчого напису керівника підприємства та ін.), це підсумок відповідних операцій і дій, досягнутий за допомогою певних способів і засобів суб'єктами легалізаційної діяльності.

Класифікація видів легалізаційної діяльності може провадитися за різними критеріями. Так, якщо ми беремо як класифікаційний критерій характер здійснення діяльності, то стає можливим виділення таких видів:

правотворча – возведення на відповідне чинному закону становище, яке здійснюється завдяки прийняттю закону (наприклад, Закон про амністування грошових коштів та ін.);

правозастосовна – возведення на відповідне чинному закону становище, яке здійснюється завдяки прийняттю акта застосування права (приміром, процедури державної реєстрації юридичних осіб).

Якщо ми беремо як класифікаційний критерій статус суб'єкта здійснення легалізаційної діяльності, то стає можливим виділення таких видів:

- публічно-правова – легалізаційна діяльність, що здійснюється суб'єктами, які наділені державно-владними повноваженнями (наприклад, державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності);
- приватноправова – легалізаційна діяльність, що здійснюється суб'єктами, які наділені приватноправовими повноваженнями (наприклад, дії директора приватного підприємства щодо видачі довіреності юристу на представлення інтересів компанії).

Найбільш розвиненою є класифікація видів легалізаційної діяльності, де як класифікаційний критерій використовується ступінь затребуваності окремих легалізаційних процедур у суспільстві. Згідно з таким критерієм, виділяють: процедури легалізації традиційних відносин суспільства (наприклад, визнання державної влади, узаконення коштів, підтвердження чинності документів, видача дозволу на виконання окремих видів діяльності); та процедури легалізації нетрадиційних відносин суспільства (наприклад, легалізація еванзації, проституції, вогнепальної зброї, наркотиків та ін.).

Необхідно звернути увагу на те, що у вітчизняній правовій науці інститут легалізації неповно й недостатньо розроблений, відомий дуже вузькому колу фахівців, а комплексні науково-дослідні праці практично відсутні. Дотепер учені використовували чинні норми як описовий матеріал для викладення більш загальних тем (наприклад, правових питань прийняття документів судами, органами нотаріату й т.д.). А якщо визначення й формувалися, то носили в собі вже закладені колізії (як у разі з «відмиванням» коштів, де (згідно з існуючим визначенням) у законний оборот вводяться кошти, отримані

в результаті протиправних дій).

Іншими словами, починалися спроби наділити неіснуючими властивостями досліджувані поняття, бажання уявляти елемент системи як саму систему. Вирішення цієї проблеми на категоріально-методологічному, науковому рівні є запорукою позитивного, поступального руху – розвитком науки й удосконаленням правозастосування.

Слід зазначити, що комплексне дослідження легалізації, обґрунтування її впливу на суспільні відносини вирішує одне зі значимих завдань загальнотеоретичної юриспруденції – введення й обґрунтування в правовій реальності новаційних понять права.

Легалізація це складна система відносин, яку здійснює особливий суб'єкт в інтересах певних осіб. За допомогою легалізації стає можливою реалізація законних інтересів як усередині держави, так і на міждержавному рівні.

Список використаних джерел:

1. Кернер Х. Отмывание денег: Путеводитель по действующему законодательству и юридической практике / Х. Кернер, Е. Дах ; пер. с нем. Т. Родионовой, Дж. Войновой. – М., 1996. – С. 40-47.
2. Общетеоретическая юриспруденция: Учебный курс : учебник / под ред. Ю. Н. Оборотова. – О. : Феникс, 2011. – 436 с.